

MECMUA

ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

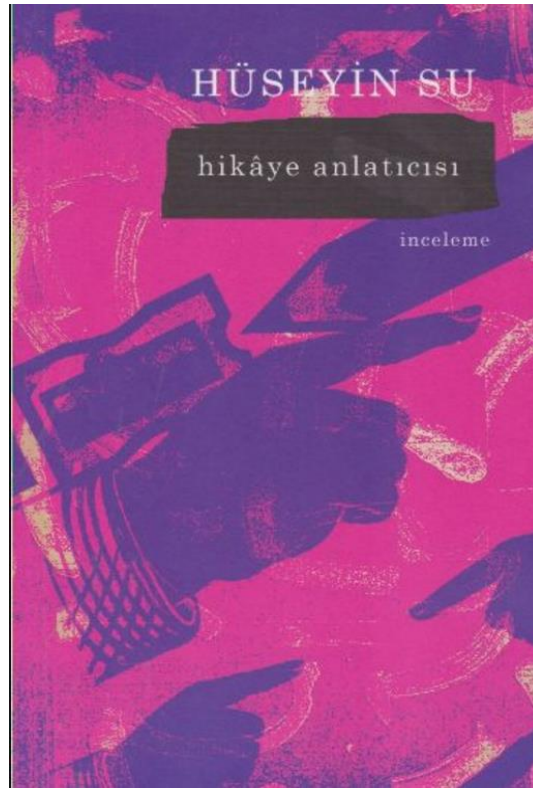
BAHAR 2017, YIL: 2, SAYI: 3, ss. 60-64

YÜKLEME TARİHİ: 04.04.2017 KABUL TARİHİ: 08.06.2017

Mahfuz ZARİÇ*

HİKÂYE ANLATICISI

Hazırlayan: Hüseyin SU, Şule Yayınları, İstanbul, Kasım 2016, 324 sayfa

Türü: Telif eleştiri yazıları

Dili: Türkçe

Bölüm Sayısı: 2

Hüseyin Su, 1980 sonrası Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında Yeni Gelenekçiler olarak adlandırılan öykücüler arasında yer almaktadır. Sözlü hikâye kültürüyle beslenmiş öğretmen kökenli yazarın bu güne kadar yayımlanmış eserleri; *Tüneller* (1. baskıda *Ana Üşimesi*) (öykü), *Aşkın Hâlleri*(öykü), *Gülşefdeli*

* Yrd. Doç. Dr., Batman Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, mahfuzzaric@gmail.com

Yemeni (öykü), *Öykümüzün Hikâyesi* (inceleme-eleştiri), *Bir Yağmur Türküsü* (deneme), *Kalemin Yüğü* (deneme), *Yazı ve Yazgı* (deneme), *Keklik Vurmak* (söyleşi), *Irmağın İçli Sesi – Atasoy Müftüoğlu Kitabı* (editörlük ve inceleme), *Edebiyat Eylemi ve Nuri Pakdil* (editörlük ve inceleme), *Nuri Pakdil'in Mektupları* (yayına hazırlama) ve *Hikâye Anlatıcısı* (inceleme-eleştiri)'dir.

Hüseyin Su, kurucusu olduğu *Hece*, *Hece Öykü* ve *Hece Yayınları*'nda 1997'den 2014'e kadar yayın yönetmenliği de yapmıştır. Bu süre zarfında aylık *Hece* edebiyat dergisi 1.-216. sayıları; *Heceöykü*, 1.-66. sayıları ile Türk Edebiyatına adeta bir kütüphane kazandırmıştır. Bu dergiler arasında özellikle *Hece Özel Sayıları*¹ ve *Heceöykü dosyaları*², edebiyat araştırmacılarının temel başvuru kaynakları arasındaki yerini almıştır. Hüseyin Su'nun Ömer Lekesiz ile birlikte hazırladığı öykü kaynakçası da ayrıca Türk edebiyatına değerli bir katkıdır.

Hüseyin Su mütevazı, duyarlı, samimi, cesaret verici, ön açıcı bir yazar-editör olarak yönettiği dergilerde tanınmış yazarların yanı sıra pek çok genç yazarın ilk kalem tecrübelerine de yer vermiş, onlara yardımcı olmuştur. Yazıları, eylemleri ve kişiliğiyle; İslamcılık yapmaksızın müslüman kalmayı, milliyetçilik yapmaksızın millî olmayı, demokratlık taslamaksızın insan kalmayı, hırkaya bürünmeksizin derviş gönüllü olmayı göstermiştir. Yayın yönetmenliği süresince, Türk edebiyatı sahasında azınlıklar ve gayrimüslim yazarların oluşturduğu edebi ürünlere de sırtını dönmemiş, gözünü kapamamıştır. Türkiye dışındaki Türk edebiyatına da *Çağdaş Azerbaycan*, *Gagauz*, *Kazakistan*, *Kırgız*, *Kırım Tatar*, *Özbek*, *Türkmenistan Öyküsü* derleme çalışmaları ile katkıda bulunmuştur.

Hüseyin Su'nun *Hikâye Anlatıcısı* adlı eseri iki bölümden oluşmaktadır. Kitap, yazarının da belirttiği gibi onun 2000 yılında yayımlanan *Öykümüzün Hikâyesi* adlı eserinin devamı niteliğindedir. Daha önce çeşitli vesilelerle yayımlanmış teorik-eleştirel yazılardan ve sözlü olarak sunulmuş bildirilerden oluşan eserde tematik ilgi gözetilmiştir.

Yazar, Ön söz niteliğindeki “Anlatıcının İzinde” başlıklı yazısında tahkiye geleneğimizle bağ kurarak “anlatıcı” unsuruna dikkat çeker, hikâye anlatıcısının dilinin, yaratılışla hayatın yaşanıldığı zaman ve mekân aralığındaki karmaşada kaybolan, kopan bağları aradığını belirtir. Hüseyin Su'ya göre anlatıcı; onları bularak koptukları yerlere yeniden bağlamak ve yaşanılır kılmak ister. Bütün

¹ *Hece Türk Öykücülüğü Özel Sayısı*, *Türk Romanı Özel Sayısı*, *Türk Şiiri Özel Sayısı*, *Ahmet Hamdi Tanpınar Özel Sayısı*, *Edebiyat Dergisi ve Nuri Pakdil Özel Sayısı*, *Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Özel Sayısı*, *Eleştiri Özel Sayısı*, *Bir Tereddüdün Aydın Peyami Safa Özel Sayısı*, *Gezi Özel Sayısı*, *Batı Medeniyeti Özel Sayısı*, *Bereketli Toprakların Yazarı Orhan Kemal Özel Sayısı*, *İslam Medeniyeti Özel Sayısı*, *Muhammed İktal Özel Sayısı*, *Medeniyet Özel Sayısı*; *Düşüncede*, *Sanatta*, *Edebiyatta Yerlilik*; *Şehirlerin Dili Özel Sayısı*, *Cemil Meriç Özel Sayısı*, *Yahya Kemal Beyatlı Özel Sayısı*, *Yedi Güzel Adamdan Biri: Rasim Özdenören*, *Türkiye'nin Ruhunu Arayan Aydın Kemal Tahir*, *Modernizmden Postmodernizme*, *Yedi Güzel Adamdan Biri: Cahit Zarifoğlu*, *Mektup Özel Sayısı*, *Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, *Nurettin Topçu Özel Sayısı*, *Necip Fazıl Özel Sayısı*, *Türkçenin Sürgün Şairi Nazım Hikmet Özel Sayısı*, *Mehmet Akif Ersoy Özel Sayısı*, *Hayat Edebiyat Siyaset Özel Sayısı*, *Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Sezai Karakoç Özel Sayısı*...

² *Öykümüzün Tarihsel Bağlamı*, *Öykümüzün Modernleşme Süreci*, *Öykümüzde Toplumcu Gerçekçilik*, *Türk Öykücülüğünde 'Ada'lar*, *Varoluşçu Bunalım Öyküsü*, *Kadın Öykücüler*, *Yetmişli Yıllarda Türk Öykücülüğü*, *Seksen Sonrası Türk Öykücülüğü*, *Öykümüzde Metafizik İzlek*, *Türk Öykücülüğünde Sosyal Değişme*, *Öykümüzde Batılılaşma/Yabancılaşma*...

dağınıklığına, acımasızlığına ve acıticılığına karşın hayatı, yaratılış anındaki saflığına yeniden yaklaştırmak ister.

Hüseyin Su, kitabın “Hikâye Anlatıcısı” başlığını taşıyan birinci bölümünde, bu eserin adının da esin kaynağı olan Walter Benjamin’in “Hikâye Anlatıcısı” adlı yazısını hatırlatır. Söz konusu yazıda işaret edilen, “Batı anlatı geleneğinde öykünün ontolojik görüngüden incelenmesi gerektiği düşüncesi” açısından bizim geleneksel hikâyemizin, incelenmeyi daha fazla hak ettiğini savunur. Hüseyin Su’ya göre öykünün de romanın da kurgusal bütünlüğünü derleyip toparlayan ve başka bir insana; okuyucuya, dinleyiciye sunan asıl figür veya dil anlatıcıdır. Anlatıcı, hikâyesinin iskeletini canlandıran, yürüten kişi demektir. Yazardan daha önde daha özgür ve metne daha hâkim görünür. Anlatıcı, metin içinde bir kahraman, yazar veya dışarıdan biri gibi değişik konumlarda ve görevlerde karşımıza çıkabilir. Hikâye geleneğimiz; masal ve efsane anlatıcıları, usta ağıtçılar, denkbejler, hikâye söyleyici aile üyeleri, kasaba destan anlatıcıları/okuyucu söyleyicileri, menkıbe anlatıcısı gezgin dervişler, mevlithanlar ile pek çok anlatıcı tipine sahiptir. Bu bağlamda gelenekten beslenmiş Yaşar Kemal, dikkate değer bir anlatıcı tipidir.

“Türk Öykücülüğünün Kültürel Dokusu” başlıklı yazıda Hüseyin Su, bir edebi metin sayesinde bir halkın hayat ve insanlık anlayışına sanat, estetik ve edebiyat duyarlıklarına, geçmiş ve gelecek tasavvurlarına, yeryüzü kurgusuna ulaşabileceğimizi söyler. Yazara göre dil dediğimiz oluşum sadece edebiyatı değil; bir halkın hayatı, bütünüyle varlığı, yaratılış algılayışını ve hissedişini de belirler. Dil; bu hissedişin, algılayışın sözcükler hâlinde ete kemiğe bürünmesinden, *yazı* ve *söz* olarak somut hâle gelmesinden, sanat hâlinde tezahür etmesinden ibarettir. Bunun için de sanatta ve edebiyatta tahkiye mantığının iki unsuru *dil* ve *duyarlık* (zihniyet) her zaman en belirleyici ve en gözetilen unsur ve özellik olmuştur. Mevlitler, cenkenameler, Kerbela mersiyeleri, halk hikâyeleri, türküler ve ağıtların taşıdığı özsu Modern Türk öyküsüne bir dil ve duyarlık olarak işlenmelidir.

Yazar, “Günümüz Öykü Birikimi” başlıklı yazısında 1990-2010 yılları arasında Türk öykücülüğünün Türk şiirine ve Türk romanına göre nicelik ve nitelik itibarıyla daha sağlıklı bir süreç izlediği görüşünü tekrar eder. “Kurgusal Gerçeklik ve Gerçekçilik” bahsinde kurgusal, dönüştürülmüş gerçekliğin edebiyat metninin dışında bir şey olmadığını; bizzat edebiyattan sudûr eden bir durum olduğunu; gerçekçiliğin ise edebiyatın dışında ve edebiyat dışı bir durum olduğunu söyler. “Eleştiri İhtiyacı” konusunu yazar açısından “uyarıya çık olmak, uyarıyı sindirebilmek ve yararlanmak niyetiyle uyarıya algılamak için özgüvenli bir düşünce dünyasına sahip olmak” yönleri ile ele alır. “Eleştirilenin bağlamında ve onun üstünde olan” eleştiri eserini, yeni bir müdahale eylemi; “okuma, yorumlama, açıklama, düzeltme, yol gösterme, yanlışlardan arındırma, doğruyu yanlıştan-iyiyi kötüden ayırma, tefrik etme, sına ve sigaya çekme eylemi” olarak niteler. Olumsuz eleştirel tutumlar olarak da “dışarıklı yapay öykünmeler, dostluk ve düşmanlık bağlarıyla eleştirmenin elinin ve dilinin bağlanması, beğendim-beğenmedim düzeyindeki eleştirel düzeyden yoksun yaklaşımlar, eserin gerçek ‘değeri’ni imha etme ya da ‘değersiz’i yüceltme, zar atma, keşfetme, piyasaya sanatçı sürme” durumlarını sıralar.

“Öykü Yükselirken Eleştiri” başlıklı yazıda eleştirinin, sanatının değerini görmek ve bu nedenle bir ölçüye vurmak isteyen sanatçı için gerekli olduğunu söyler. Yazara göre metne giremeyen, metnin sesini duymayan, duyuramayan değinilere eleştiri denemez. Hoşa gitse de gitmese de eleştiri hem yazarı hem de okuyucuyu düşünsel, duygusal ve estetik açıdan zenginleştirir. Eleştiri, bir eserin ilk anda göremediğimiz, düşünemediğimiz yanlarını kavramamızı sağlar. Eleştirmen, yazar için de okur için de büyüteç tuttuğu metni liflerine ayırır. Metni bize gösterir. Eleştiri bir yönüyle de öğreticidir. Çünkü eleştirmen bir metinde sorularla dolaşır.

“İyi Öykücü, Kötü Açıklayıcı” başlıklı yazı öykü ve romanda “anlatmacı” ve “göstermecı” tutumların karşılaştırılmasıdır. Yazara göre iyi öykücü, olan biteni okuyucusuna gösterir, göstermeyi başarır. Kötü öykücü ise göstermediği olay ve durumu açıklama ihtiyacı duyar. Bu yazının esin kaynağı olarak da Nietzsche’nin *İnsanca Pek İnsanca* adlı eserine gönderme yapar.

“Öykü Üzerine Düşünceler ve Tartışmalar”da *Adamöykü* dergisini yöneten eleştirmen Semih Gümüş’ün “Genç Öykücülerin Ağzını Bıçak Açmıyor” başlıklı yakınma yazısı ve *Evensel Kültür* dergisinde Aydın Çubukçu’nun yazarları toplumcu öykü geleneğine (toplumcu gerçekçiliğe) davet eden yazıları ele alınır. Aynı eksendeki tartışmaya *Adamöykü* dergisinin 22. sayısında eleştirmen ve yazar Feridun Andaç ve *E* dergisi da dâhil olmuştur.

Hüseyin Su, “Öykünün Soluğu Genişliyor”da edebiyatı “toplumun, insanın düşüşüne ve kalkışına, toplumsal tarihine tanıklık eden; kimi zaman toplumsal ve insani erdemlerden güç alan; onların zaaflarından yara alan ve zayıf düşen; bu açıdan en sağlıklı en derin ve en duyarlı toplumsal bir organizma, hafıza ve tutanak” olarak tanımlar. Hüseyin Su’ya göre Cumhuriyet dönemiyle birlikte siyasa vesayeti ve bağlantısı, görevli eleman bilincine hatta tetikçiliğe dönüşmüştür. Edebiyat kurumu sonuçta *Batılı hayatın taşımacılığı*ni üstlenmiştir. Bunu doğal sonucu olarak da edebiyat hem değer ve saygınlığını hem de muhatabını, yani kendi halkını yitirmiştir. Yaratılışa tanıklık eden ve onu kayda geçiren *yazı*, tabiatından uzaklaştığında, doğal olarak işlevinden de uzaklaşmıştır.

“Öykü Yıllığı”nda Türk edebiyatında Mehmet Fuat’ın *Yeni Dergi*’sinin, *Varlık Yıllığı*’nın, *Nesin Vakfı Yıllığı*’nın, *Suffe Yıllığı*’nın, *Türkiye Yazarlar Birliği Yıllığı*’nın, *Edebiyat ve Eleştiri* dergisinin, ilk öykü yıllığı olarak *E* dergisinin ve Kemal Gündüzalp’in *Öykü Yağmuru / 2012 Öykü Yıllığı*’nın öykü yıllığı sahasındaki katkıları anlatılır.

Yazar, “Öykü Ânı”nda, kendi öykücülüğünün arka planına ışık tutar ve öyküyü “hayatın bize yaptıklarına karşı bir misilleme” olarak anladığını; öykünün, “hayatı yazmaktan çok hayatı yeniden kurmak, varlığımızı yazmaya çalışmak” olduğunu belirtir. “Eleştiriye Adanmış Bir Hayat: Berna Moran”da eleştirmenin Türk edebiyat eleştirisine büyük katkılarını izah eder, Moran’ın eserlerini tahlil eder.

Hikâye Anlatıcısı adlı kitabın ikinci bölümü “Öykü Okumaları” başlığını taşımaktadır. Bu bölümdeki yazılar ise şunlardır: “Rüya Gören Öyküler”, “Kendini Arayan Ben’in Öyküleri”, “Diriliş Neslinin Öyküleri”, “*Yarınki Türkiye*’nin Öyküleri”, “‘Panayır’ ve ‘Su’ Öyküleri”, “*Kıyıya Vuranlar*’ın Hüznünü Süzen Öyküler”, “İnatçı Su Damlasının Öyküleri”, “İçerden Bir Sesin Öyküleri”,

“Adalardan Bir Roman Kıtası: *Panorama*” Bu bölümdeki yazılar bir öykücünün tematik özgün okumalarından oluşmaktadır.

Sivil eleştiri sahasında kaleme alınmış ve her kesimden yazar ve eleştirmenin faydalanabileceği *Hikâye Anlatıcısı*'nin yeni baskılarında bir indeksin yanı sıra kitaptaki yazıların yayımlandığı dergilerin veya bildirilerin sunulduğu künyelerine yer verilmesi, araştırmacılara bir kolaylık vesile olacaktır.

